

אחרי בנורה

מאת חוה נובק

הראשון החאן, ירושלים: מרסייה וקאמייה/ כחאט סמואל בקט: תרגום — סולי מלצר; עיבוד וזימני — מיכל גוברין; תפאורה ואביזרים — ענת פלנקר; עיצוב ההאירה — בן ציון מניין; הדרכת תנועה — רפי גולדווסר.

ההרגשה השולטת בך, למראה הצגה "מרסייה וקאמייה" בחאן הר ירושלים, היא של מפגש עם דמויות ועולם מוכרים כבר — (ואין זה בפרוש, הערת גנאי להצגה): שתי הדמויות השלמיות, מרסייה וקאמייה העורכים מסע אל הלא נודע, ומצפים לפגוש בהן משורו בלתי מוגדר, משמעות כלשהי, דומים כשתי טיפות מים לזולאדיר מיר ואסטרונק של "מחכים ל- גודר". אחיהם אולי הם התאומים ואולי אבותיהם — בקט כתב את הרומן "מרסייה וקאמייה" שנתיים לפני שכתב את "מחכים לגודר". האם הוא אולי פורסם רק ב-1970. חינוי הוא אולי בדינאמיקה; בעוד שזולאדיר מיר ואסטרונק הם דמויות סטאטיות, המסתפקות בצמיחה איך סופית לגודר שלמנו גמיע. מרסייה וקאמייה מכריחים עצמם לנוע, מתו כוונים בליהרף לצאת לדרך, יוצאים לדרך ונעים לאינסוף דרכים, עד שהם מגיעים לקץ הנדושים ולקץ דרכם שלהם. באיזשהו מקום, הושלם פת המעגל יותר מאשר ב"מחכים לגודר".

נדמה לי שמלאכתה של מיכל גוברין בהעברת הרומן אל הבמה הייתה קלה יותר משהיא בדרך כלל בהעברת יצירות אמנות למדיום

התיאטרוני. בקט שפוט בנה את הרומן שלו בצורה תיאטרלית מאד, וחלוקת התפקידים בין מרסייה וקאמייה לבין המספר, היעבר את הקטעים התיאטרוניים ואת הערות הסופר שבדומאן נעשה תה בלי בעיות מיוחדות. על כל פנים זה מה שחש הצופה בהצגת החאן. אמנם אין הרגשה זו עולה בקנה אחד עם שאיפת המעברת והבמאית, המודיעה לנו כי היא ניסתה להדגיש את המתח בין שני סגנונות הכתיבה של סמואל בקט — הפרוזה והדראמה — כשעל הבמה מתרחשות בעת ובעונה אחת שתי הצגות. זו בצד זו, זו תלויה בזו: מסעם רביהתלואות של מרסייה וקאמייה ובצידו מעין מונר-דראמה של הון, אותו שלישי, שהיה איתם כל הזמן, אשר נמצא איתם על הבמה במשך כל זמן ההצגה ועורך מסע רביהתלואות בימרתפי זכרונות. ההרגשה היא הפוכה: שזוהי דראמה אחת, שאין כאן יסודות של פרוזה, ששלוש ה"דמויות כרוכות באותו צורה, גם אם שתיים מהן גרוטסקיות-ליצניות כלשהן, ואילו השלישי מסיק את המסקנות מתרוצצויותיהם של עמיתיו. יכול להיות שהרגשה זו נובעת מן העובדה שגם בפרוזה שלו (לפחות ביצירה זו) נוטה כתיבתו של בקט לתיאטרליות; אך אולי יש לזקוף את הדבר לכוחה של מיכל גוברין שעשתה פה מלאכה טובה מאוד.

זוהי הצגה דינאמית וחוססת, על אף המסאיות-המסיימת שבעלילה (אם אפשר, בכלל, לדבר על עלילה ביצירה של בקט). היא מעבירה אל הצופה, טיפין-טיפין, את האיש הבקטי על כנפגות-הי

מארסייה וקאמייה כבר חיכו לגודו

אהרון אלמוג — המספר, ששון גבאי ואבינועם מורחיים — מרסייה וקאמייה

חיים, את הרגשת המחנק של האדם הקטן המסתובב במעגל הסגור של חייו, רודף ללא לאות אחרי אשליה כלשהי, מקווה עד סוף הדרך שהגה משהו עומד להתרחש, שבאיזשהו מקום, מעבר לאופק הי נסגר תמיד בפניו, ימצא את התכלית.

הבמאית הצעירה ידעה להמחיש היטב את המעגלים הסגורים הי אלה; יש כאן זרימה קצבית-הרמונית, כמעט מוסיקאלית, הגשר ברת בקונטראפונקטים חזקים, כש"אל מסלולן של הדמויות הראשיות נזרקים מלווי הדרך, בתנועה הלוח וחוזר מעגלית גם היא. כשרונה של מיכל גוברין, שהוכח כבר בהצגות קודמות שביימה ("המהגר

לדרך כאשר אין הוא מסוגל לדאוג אפילו לעצמו — שני אלה מסתובבים במעגלי ההצגה בתנועה הסטית, נזרקים קדימה על-ידי הלוך מותיהם ונעים מכוח האינרציה, תנועתם נעשית איטית יותר ויותר, עד שלקראת הסוף הם מפרפרים בגניסיותם, בכמה תמונות מרשימות ונוגעות ללב שהן בהחלט שיא ההצגה (אגב, אולי היה כדאי לסיים את ההצגה בנקודה זאת?). אהרון אלמוג בתפקיד המספר — האדם השלישי החאן, הנמצא כל העת עם השניים — גם אם אינו משוקק את המונדראמה שה"במאית שאפה להציג, מהווה בכל זאת משקל-נגד שליו, מאופק, בו הומור היבש שלו, מול התרוצצר יותיהם הליצניות של מרסייה וקאמייה: הוא "קלושאר" כמנהגם, אך שקט ונבון יותר, היודע להסייג הכל מן הצד בראייה מפוכחת וכואבת.

כל "אינטרמצו" הממחיש את ההתרחשויות הקורות לשניים גם דרכם עשוי בקפידה רבה ולרוב גם בהצלחה; לעיתים יש הגומה מטר יימת, כמו למשל בהופעתו של השומר (שלום קינן) שדמותו הרבה יותר גרוטסקית מן הנחזק. לעומת זאת מרשימות הסצנות של הלן (נסע פלוצק) או התמונות ב"אסניה של גאסט.

ענת פלנקר יצרה תפאורה ו"אביזרים סוגסטיביים מאוד, המשרימים את האווירה, כמו גם התאורה המרשימה של בן ציון מניין.

זוהי הצגה חשובה ומעניינת, שגם אם לא תמשוך קהל רחב תופוס מקום נכבד ברפרטואר של תיאטרון החאן הירושלמי.